

Mireasă io ț-o-i strâga
Ș-apoi lume, dorule.

*De la Ileana Drăguș, 75 ani,
Oncești, 2012*

Colecția VASILE ROȘCA

Credința în farmece și desfacerea lor în Bârsana

12.

Hai, lume, dorule,
Nu ț-o-i strâga tare mult,
Ai luat ce ț-o plăcut.
Ț-ai luat fecior frumos,
Altu-n sat ca el n-o fost.
Ș-apoi lume, dorule.

*De la Ileana Drăguș, 75 ani,
Oncești, 2012*

Se crede că anumiți oameni, păstrând un contact cu spiritul necurat, ar putea produce de la distanță, prin acel spirit, un rău cuiva. De asemenea, se credea că, unii oameni au un contact cu diavolul, ca acesta să-i asculte pe lumea aceasta, iar ei să fie ai lui pe lumea cealaltă. Astfel, se crede că venind de la spovedanie și ținând cuminecătura în gură până acasă, poți face cu ea să ai pe dracul. Ajuns acasă, o pui pe butucul de tăiat lemne și o ameninți cu toporul. În acel moment, vezi pe Hristos. Dacă continui să dai cu toporul, el dispăre și apare în locul lui diavolul, având pe cap o sită roșie. Pe acesta trebuie să-l mângâi cu vorbe bune și, astfel, îl ai ca slugă toată viața.

13.

Hai, lume, dorule,
Ai un mnire ca un crai,
În grădina lui îi rai,
Cu holde și cu mălai.
Ș-apoi lume, dorule.

*De la Ileana Drăguș, 75 ani,
Oncești, 2012*

Se povestea că în sat erau două femei, Osima și Ileana, prima având pe dracul în stăpânire. Aceasta l-ar fi trimis la Ileana să-i facă rău. Ileana însă știa a-l întoarce asupra celeilalte. Cum ambele îl trimiteau în același timp, una la alta, bietul drac s-ar fi văietat toată noaptea pe ulițe:

Osima mă mână,
Ileana mă-ntoarce,
Ce focu m-oi face?

14.

Hai, lume, dorule,
La multe le pare rău
Vor să sie-n locu' tău
Ș-apoi lume, dorule.

*De la Ileana Drăguș, 75 ani,
Oncești, 2012*

Prin farmece poți să te faci iubit sau să faci pe cineva să fie urât de alții. Pentru aceasta, se folosește apa de pe om mort sau o buruiană numită *dosnică*. Cel atins cu ele, ar fi urât, dosit de ceilalți.

Magia

Nicăieri, cuvântul nu-și găsește o funcție mai directă și cu acțiune mai precisă ca în magia populară, mai ales în descântece. Firește că există și o medicină populară însoțind magia, dar rolul hotărâtor, în vindecarea prin magie, îl ocupă cuvântul din descântece.

Prin incantații se creează în descântece o simfonie verbală. Uneori, incantația o constituie numărarea unor obiecte

din care ar putea să provină boala, altele se creează printr-o simfonie de culori, iar în alte cazuri prin inversiune de cuvinte:

Eu bin'e alege-t'i-oi,
Eu bin'e culege-t'i-oi,
Buldâșor face-t'i-oi,
În mare arunca-t'i-oi.

Numărul descântecelor din sat e mare și s-ar putea întocmi o antologie de descântece, căci în concepția populară din sat, toate bolile se pot vindeca prin descântec. De obicei, un descântec are patru părți:

- a) Situația fericită de echilibru.
- b) Întâmplarea de îmbolnăvire și descrierea bolii.
- c) Descântecul propriu-zis pentru alungarea răului.
- d) Restabilirea situației normale printr-o urare.

Pentru a alunga răul, el trebuie presupus în toate părțile corpului sau provenind de la toate ființele și lucrurile. De aceea, unele descântece încep direct cu această enumerare. După enumerarea părților se pomenește și întregul, ca răul să nu scape nicăieri (de exemplu descântecul de săgetătură). Boala este alungată diferit. De cele mai multe ori, este amenințată sau corectată, ori speriată cu ceva:

Fugi săgetătură mare
Și pă drum și pă cărare.
.....
D'e nu mi-i asculta, buld mare t'i-oi fa
În mare t'i-oi țapa
sau
Buldișor face-t'i-oi,
În mare arunca-t'i-oi.

Se rostește la urmă un blestem asupra răului.

Acolo să pt'iei,
Acolo să răspt'iei,
Ca șopt'itu-n cărare,
Ca roua d'e sfântu soare.
Ori
Așă s-ajungi tu d'emineața,
Pă cum îi amu d'emineață.

15.

Hai, lume, dorule,
Scumpa mamă te-o crescut
Și ieftină te-o vândut.
O băut bere și zin
Ș-ăpi te-o dat la străini.
Ș-apoi lume, dorule.

*De la Ileana Drăguș, 75 ani,
Oncești, 2012*

16.

Ei hai și iară hai,
Înainte de-a pleca,
Cheam-o aici pă mama ta
Și-nchină-i cu uiaga.
Ș-apoi lume, dorule.

*De la Ileana Drăguș, 75 ani,
Oncești, 2012*

17.

Ei hai și iară hai,
De noră dacă te duci,
Multe tragi, multe ajungi.
Ș-apoi lume, dorule.

*De la Ileana Drăguș, 75 ani,
Oncești, 2012*

18.

Ei hai și iară hai,
Străină îi si în casă
Și-i mânca o coajă arsă
Și n-ai loc să stai la masă.
Sara mănâncă plăcintă,

Tu mănânci pită prăjită.
Și tu fii ascultătoare,
Ca pământu' sub picioare.
Ș-apoi lume, dorule.

*De la Ileana Drăguș, 75 ani,
Oncești, 2012*

19.

Ei hai și iară hai,
De-acasă când ai pornit,
N-am avut gând de horit
Da' mi-i drag unde-am zinit
Ș-aș vré să horesc un ptc.
Ș-apoi lume, dorule.

*De la Ileana Drăguș, 75 ani,
Oncești, 2012*

20.

Hai, lume, dorule,
Miresucă, draga mé,
Ascultă-mă dacă-i vré
Ș-apoi lume, dorule.

*De la Ileana Drăguș, 75 ani,
Oncești, 2012*

21.

Hai, lume, dorule,
De te duci la cununie
Spune la părinți să știe
Ș-apoi lume, dorule.

*De la Ileana Drăguș, 75 ani,
Oncești, 2012*

Cel care a provocat boala este trimis într-un loc pustiu, în orice caz neprielnic pentru el: *Sui în crucea bradului (șarpelui)*. Puii șarpelui vor zbura, deci o dezmembrare a speciei, a familiei respective. Sunt invocate, uneori, puterile divine, pentru a alunga răul, ca Maica Sfântă sau Ziua Sfântă în care se descântă. Adesea se face apel și la dracul. Interesant că aici boala sau răul de altă natură nu este rugat. Rugămintea se adresează numai în cazul în care vrei să obții ceva de la o forță pe care o chemi ca adjuvant. ”Maică Sfântă și sfânta zî d'e astăz, ajută-ne Doamne.” Obiectele magice își au rolul lor de a întări incantația realizată prin cuvânt. Ca obiecte magice se folosesc apa, piatra, plante și animale. Apa neîncepută are două înțelesuri: a) apa adusă la orice moment al zilei, dar să se ia din vas prima oară pentru descântat. Nimeni nu are nimic împotriva ca în ziua respectivă să fi adus altcineva apă din acea fântână sau înainte ca altcineva să fi venit după apă în acel loc, în ziua respectivă, în ambele cazuri apa are aceeași funcție. Ea este un element al vieții și are un rol purificator. Nu trebuie să fie începută pentru a fi cât mai pură. Când se merge după apă pentru descântat, nu se vorbește cu nimeni. Uneori, se descântă apa chiar la fața locului de unde o iei, iar alteleori, acasă.

Apa de pe om mort, fiind folosită, și mai ales, pentru mort, are efecte rele, făcându-l urât pe cel stropit cu ea. E vorba aici de magia prin similitudine și contact.

Piatra este un element dur, o armă primitivă. Se folosește când tună prima dată primăvara. Cel ce aude tunând își lovește ușor capul cu o bucată de oțel sau cu o piatră, spunând: ”Să-mi fie tare capu ca pt'eatra”. O altă întrebuintare o are la descântecul de *uimă*. Uima lovită cu piatră va da îndărăt. Piatra se pune, după descântec, exact în același loc de unde a fost luată, dar întoarsă pe partea cealaltă. Prin urmare se folosește și ca în magia prin contact și similitudine.

Dintre obiecte, se folosesc cele tăioase, secera, cuțitul etc. Acestea fiind din metal, sunt pure, și fiind tăioase, sunt de temut. Se mai folosesc și cuie sau ace care se înfig într-o păpușă de lut sau într-un ciot îmbrăcat. Se crede că acela pentru care se înfig cuiele, va suferi dureri în acele locuri.

Mătura fiind unealta cu care se face curat, este des utilizată ca obiect magic. Ea va purifica pe acel bolnav, deci va mătura boala.

Focul, de asemenea, este utilizat ca obiect magic. El are un rol purificator. Obiectele sau plantele colorate se utilizează pentru boli cu simptome de culoare: gălbănarea, bubele albastre etc.

Printre plantele cu acțiune magică, cel mai des utilizat este usturoiul. De el fuge Cioma și Fata Pădurii. Cu el se fac cruci

la Ispas și Bunavestire pentru a se feri de spiritele răului. Cu adevărate puteri magice, însă, este înzestrată *mătrăguna*. Ea poate face bine sau rău, depinde pentru ce a fost adusă. Ca să-și îndeplinească funcția, se face un simulacru de acțiune, înainte de a o smulge din pământ. Dacă este adusă pentru iubire, mătrăguna este sărutată și alintată. La fel fac și cei doi care o aduc. De este luată pentru ceartă, este bătută și huiduită, iar cei doi simulează o ceartă sau bătaie. Tot ca obiect magic, sunt folosite furnicile. Când cineva întâlnește pentru prima dată, în primăvară, un mușuroi cu furnici, ia un pumn de furnici și le mută de trei ori dintr-o mână în alta zicând:

”Să siu aspru ca furnicile”.

Este și aici prezentă magia prin contact și similitudine.

Sarea de bucătărie, de asemenea, este considerată ca purificatoare și apărătoare de rele. La marile sărbători, fetele își pun sare în pantof când pleacă de acasă, spunând: ”Să siu curată ca sarea”, sau ”Să nu se lege n’imn’ic d’e min’e cum nu să leagă d’e sare”.

În concluzie, alături de credințe și superstiții, magia ocupă un loc însemnat în viața locuitorilor din Bârsana.

Desfăcutul de făcătură, Oncești; foto: Pamfil Bilțiu

22.

Hai, lume, dorule,
Mireasă-am venit la tine,
Să văd târguit-ai bine,
Noi la tine am intrat
Să videm ce-ai cumpărat.
Ș-apoi lume, dorule.

*De la Ileana Drăguș, 75 ani,
Oncești, 2012*

23.

Hai, lume, dorule,
Că n-ai cumpărat avere,
Numa-un bărbat pă plăcere.
Că n-ai cumpărat peminte
Numa-un bărbat cuminte.
Ș-apoi lume, dorule.

*De la Ileana Drăguș, 75 ani,
Oncești, 2012*

24.

Hai, lume, dorule,
Să-ți închin cu uiaga,
Să-ți închin cu păharu'
Nu-i mai si fată altu'.
Că de-un an ori doi de zâle,
Așteptăm aici un mire.
Ș-apoi lume, dorule.

*De la Ileana Drăguș, 75 ani,
Oncești, 2012*